

DR. DOMONKOS JÁNOS

ny. iskolaigazgató, irodalomtörténész

Budapest

Róth Miksa művészete

Az üvegfestményeken beömlő világosság maga a megszínésített napfény

Gyakran találkozhatunk Róth Miksa csodaszép üvegfestményeivel és mozaikjaival. Ön-maga így vall üvegfestő művészetéről: – Nincs még egy olyan dekoratív művészet, mely oly mélységesen fogná meg lelkünket, mint az üvegfestészet, mert az üvegfestményeken beömlő világosság maga a megszínésített napfény, a tűzben nemesedett szín válik napfényé. Ez az oka a misztikus hatásnak, mely a dómok üvegfestményeiből felénk árad.

A mozaik problémájával foglalkozva pedig nem tudott belenyugodni a gondolatba, hogy a mozaik nagy múltú nemes művészetének – mely a XIII. században élte fénykorát – vége szakadt volna, hogy ne lehetne megújodása.

Az üvegfestmény: átlátszó, színes üvegdarabokból minta szerint összeállított kép, főképp templomok, dísztermek ablaknyílásainak díszítésére. Az üveglapocskákat ólompánt foglalja össze, melyeknek sötét vonalai egyúttal az alakok vagy díszítő minták körvonalait adják.

A mozaik: apró szemcsékből, színes (kőzet-, márvány-, üveg- stb.) kockákból összeállított valamilyen kötőanyagba ágyazott ábrázolás, díszítmény. A padlómozaik, majd később a falmozaik művészete különböző technikákat alkalmaz.

Róth Miksa üvegfestő műtermét 1885-ben alapította Budapesten, míg 1897-ben meghonosította az üvegmózaik művészetét. Üvegfestő és mozaik műhelyének legszebb alkotásai a magyar iparművészet remekei.

Róth Miksát, a historizmus és a szecesszió nagy mesterét, még a művészetkedvelő közönség sem ismeri eléggé, pedig nap mint nap találkozhat csodaszép üvegfestményeivel a Szent István-bazilika, az Országház, a Magyar Nemzeti Bank, a Zeneakadémia, a Gresham-palota és más ismert középület ablakain, épületrészein.

A Helikon Kiadó most egy különleges kivitelű kötetben adja közre VARGA VERA: RÓTH MIKSA MŰVÉSZETE című gazdag, reprezentatív albumát, mely nem csupán a művek szakszerű bemutatására vállalkozik, hanem pontos tárgyleírások kíséretében, a művész életútjának, pályájának ismertetésére is. Róth pályafutása (1865–1944) nemcsak egy jelentős művész-, illetve vállalkozó karrier példázata, hanem a kortárs művészeti élet egy szeletét reprezentáló művelődés- és stílustörténeti stúdium is. Hisz világviszonylatban sem gyakori az ilyen hosszú, termékeny életpálya. Mennyiségben és minőségben egyaránt kiemelkedően jelentős művészi hagyatéket alkotott.

A Róth család német eredetű. A család legismertebbé vált tagja, Miksa az üvegfestéssel már kora gyermekkorában apja, Zsigmond műhelyében kezdett el foglalkozni, elsajátítva a mesterség fortélyait. Édesapja volt ez időben hazánkban az egyetlen és utolsó célmester, aki értett az ólomba foglalt színes üvegek készítéséhez. Az itt megszerzett mesterségbeli tudást külföldi tanulmányútjai során tökéletesítette. Önállóan nagyon fiatalon, húszévesen kezdett el dolgozni Budapesten. A rendkívül tetszetős, szép anyag, amivel dolgozott, és teljesítményének művészi színvonala hamar hozzásegítette a sikerhez.

Sok megrendelést kapott a történelmi Magyarország legrangosabb épületei díszítésére: a pécsi és a debreceni tudományegyetemek aulái, az egri, a kassai, a gyulafehérvári székesegyházak ablakai, a marosvásárhelyi Közművelődési Palota és a szabadkai városháza üvegfestményei dicsérték keze munkáját.

Külföldre is eljutottak művei. Egymás után nyerte el a párizsi, torinói, az amerikai St. Louis-i világiállítások aranyérmeit. Elkészítette Norvégiában a sandefjordi és az oslói Fageborg-templom ablakait, Olaszországban a Museo del Risorgimento Kossuth-émléküvegfestményét, Mexico Cityben a Nemzeti Színház ablakait, hogy csak a legjelentősebbeket emeljük ki.

Mozaikmunkái közül említsük meg a Zeneakadémia előcsarnokának mozaikját, a kőbányai plébániatemplom Szent Antal oltárképét, a pannonhalmi székesegyház homlokzati frízét, a Kerepesi úti temető Deák-mauzóleumát, melyet Székely Bertalannal együtt készített.

A századfordulótól a monumentális megbízatások során egyre jelentősebbé vált együttműködése a gödöllői művészekkel, melyről maga így emlékezett meg: „Körösfői-Kiersch Aladárral és Nagy Sándorral való együttműködésem pályafutásom egyik legszebbike volt. Szerencsés egymásratalálásunk beszédes bizonyítékai a Nemzeti Szalon, a veneziai magyar kiállítási csarnok, a marosvásárhelyi kultúrház, a lipótmezei kápolna, a temesvári püspöki szeminárium, a budapesti papnevelő intézet oratóriumának üvegfestményei és mozaikjai, ennek az ideális együttműködésnek eredményei.” A lipótmezei kápolna üvegfestmény-együttese a magyar és a nemzetközi szecessziós üvegfestészetnek is különleges értékű csúcsteljesítménye: ikonográfiai felfogásban, formai, színekombinációbeli és technikai kivitelezésben egyaránt.

Üvegfestőművész emlékeit így summázta Róth Miksa: „Az élet küzdelmeinek jótékony balzsama: a szépben való gyönyörködés. Hálás lehet az ember az Úristennek, ha őt azzal áldotta meg, hogy meglássa és átérezze a szépet, de méginkább tartozik hálával az, akinek megadatott, hogy a szép kultuszában töltheti el életét és az alkotás örömeiben részesülve, ízelítőt kap az Istenből, embertársainak pedig lelki gyönyörűséget szerez művészetével.”

A reprezentatív album a legjelentősebb Róth Miksa-művek bemutatására, értékelésére, a művész életútjának, pályájának ismertetésére kitűnő eredménnyel vállalkozott. Részleteket ismerhetünk meg Róth Miksa írásából, és szemelvényeket az üvegfestészet történetéből, de a modern mozaikművészetről is.

Külön fejezetek szemléltetően tüntetik fel Róth jelentősebb középületi üvegfestmény- és mozaikmunkáinak jegyzékét; az üvegfestészetben alkalmazott fontosabb üvegfajtákat és díszítőtechnikákat; útmutató jegyzeteket s a fontosabb ajánlott irodalmat.

A kötet szerzője módszeresen fogja át és elemzi a gazdag Róth Miksa-életmű összefüggéseit. A kötet elsősorban személyes használatra való, de könyvtáraknak is jó szívvel ajánljuk.

(Helikon Kiadó Kft. Budapest, 1993.)

